

بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شکوفایی (پرما) در معلمان*

محمدحسین شریفیان^۱، جلیل فتح‌آبادی^۲، امید شکری^۳، سعید قنبری^۴

The PERMA - profiler: psychometrics properties among teachers

Mohammad Hossein Sharifian¹, Jalil Fathabadi², Omid Shokri³, Saeed Ghanbari⁴

چکیده

زمینه: مدل چند بعدی شکوفایی پرما که توسط مارتین سلینگمن توسعه داده شده است، شامل عوامل مرتبط با هیجانات مثبت و همچنین عملکرد مثبت می‌باشد. پژوهش‌ها نشان دهنده رابطه مثبت شکوفایی با شادی، بهره‌وری، تاب‌آوری، رضایت از زندگی و رابطه منفی با افکار مرگ، ابتلا به بیماری‌های جسمی و تجربه استرس می‌باشد. پرسشنامه شکوفایی (پرما) در محل کار توسط کرن توسعه داده شده است و در کشورهای استرالیا، ژاپن، هنگ کنگ و ایالات متحده امریکا اجرا گردیده و مشخصات روان‌سنجی آن گزارش شده است. اگرچه شکوفایی در محل کار موضوع مهمی است و توجه به ابعاد مختلف آن حائز اهمیت است، اما این موضوع در ایران و همچنین در میان معلمان مورد بررسی قرار نگرفته است و این پژوهش به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه پرداخته است. **هدف:** در این مطالعه به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شکوفایی پرما در محل کار در ایران و برای معلمان پرداخته شده است. همچنین مدل نظری شکوفایی (پرما) با توجه به اطلاعات جامعه جدید مورد بررسی قرار گرفته است. **روش:** این پژوهش یک مطالعه توصیفی است. انتخاب نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی انجام شده است و ۳۹۴ معلم به نسخه ترجمه شده به فارسی پرسشنامه آنلاین شکوفایی پاسخ داده‌اند. نتایج پژوهش با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و تحلیل عاملی تأییدی تفسیر شده است. **یافته‌ها:** با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی ساختار عاملی مقیاس شکوفایی بررسی گردیده است. و شاخص‌های برازش مدل نشان دهنده برازش خوب مدل با داده‌هاست. مربع کای (χ^2) (2) با مقدار ۲۳۹/۱۷ و درجه آزادی ۸۰، مربع کای نرم شده ($\chi^2/df= 2/989$)، شاخص برازش مقایسه‌ها ($CFI=0/98$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI=0/95$)، شاخص نرم شده نیکویی برازش ($AGFI=0/96$) و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب ($RMSEA=0/065$) همگی در سطح مطلوب هستند که نشان دهنده برازش با مدل مفهومی است. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از نسخه فارسی پرسشنامه شکوفایی که دارای انسجام درونی خوبی است و هر پنج عامل، هیجانات مثبت، مشغولیت مثبت، روابط مثبت، معنای مثبت و دست‌آوردهای مثبت به عنوان عوامل شکوفایی در میان معلمان تأیید شده‌اند. به این ترتیب می‌توان از این پرسشنامه با توجه به اطلاعات این پژوهش برای ارزیابی شکوفایی معلمان ایرانی استفاده کرد. **واژه کلیدیها:** شکوفایی، پرما، معلمان، مدرسه، تربیت مثبت‌نگر

Background: Martin M Seligman has developed a multi-dimensional model of Flourishing, PERMA. This model combines positive emotion (hedonic) and positive performance (eudiamonic) dimensions. Research has shown a positive relation between Flourishing and happiness, productivity, resiliency, life satisfaction, and a negative relation with death thoughts, physical illness, and stress experiment. The Workplace Flourishing Questionnaire (PERMA) is developed by Kern and was administered in Australia, Japan, Hong Kong, and the United States and its psychometric properties were reported. Although flourishing in general and in the workplace is significant, it's not mentioned in Iran. **Aims:** The purpose of this study was to investigate the psychometric properties of the PERMA flourishing Questionnaire at work for teachers in Iran. **Method:** current research is a descriptive study. 394 teachers have responded to the translated version of the online flourishing questionnaire. **Results:** The factor structure of the flourishing scale has been investigated by confirmatory factor analysis. And the model fit indices, indicate that the model fits well with the data. Chi-square (χ^2) with the value of 2339/17 and degree of freedom 80, softened chi-square ($\chi^2/df= 2/989$), comparisons fit index ($CFI= 0/98$), goodness of fit index ($0/95 GFI=$ goodness of fit index ($AGFI= 0/96$) and second root mean squared error approximations ($RMSEA= 0/065$) were all at the desired level indicating goodness of fit with the conceptual model. **Conclusions:** Based on the findings of this study, it can be concluded that the model of flourishing PERMA. Was applied in different samples including Iranian teachers group. **Key words:** Flourish, Teachers, Positive Education, School

Corresponding Author: fathabadi51@gmail.com

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری نویسنده اول است.

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی

^۱ Ph D Student of Educational Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

^۲ دانشیار، گروه روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ Associate Professor, Department of Educational Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

^۳ استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۳ Assistant Professor, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

^۴ استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۴ Assistant Professor, Educational Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۰۶/۲۸

دریافت: ۹۸/۰۴/۳۰

مقدمه

اگرچه از اولین باری که کوری کیز (۲۰۰۲) واژه شکوفایی را به عنوان سطح بالای بهزیستی تعریف کرده است، زیاد نمی‌گذرد، اما امروز به دلایل مختلف اندازه‌گیری شکوفایی مورد توجه پژوهشگران دانشگاهی و سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران قرار گرفته است (باتلر و کرن، ۲۰۱۶؛ هوپرت و تی تی سی، ۲۰۱۳؛ استپوتویی، دیتون و استون، ۲۰۱۵). برخی از دلایل این توجه را می‌توان در مزیت‌های اندازه‌گیری شکوفایی جستجو نمود. چنانکه مایکلسون و همکاران (۲۰۰۹) ۸ مزیت را برای این اندازه‌گیری در نظر گرفته‌اند: ۱. اندازه‌گیری تغییر رفتار طی گذر زمان ۲. بررسی و ارزیابی سیاست‌های کلی ۳. ایجاد زمینه مقایسه‌های بین‌المللی ۴. ارزیابی گروه‌های کوچک و مقایسه آنها ۵. شناسایی نیازها و فرصت‌های آینده ۶. ارزیابی تأثیرات بالقوه پیشنهادات سیاست‌گذاری‌ها ۷. شکل‌دهی محتوا و روش‌های ارائه سیاست‌ها به مخاطبین ۸. جهت‌دهی جدید به تعیین سیاست‌های جمعیتی گروه‌های اجتماعی.

البته توجه به اندازه‌گیری شکوفایی برای حکومت‌ها و سیاست‌گذاران خلاصه نمی‌شود بلکه این موضوع برای عموم مردم نیز حائز اهمیت است. استون (۲۰۰۶) در مطالعه خود با یک نظرسنجی ($n=1001$) نشان داد که ۸۱٪ از افراد ۱۵ سال به بالا در انتخاب بین دو گزینه دستیابی به ثروت و شادی، گزینه شادی را انتخاب نموده‌اند (استون، ۲۰۰۶). در بررسی دیگری در مورد عوامل مرتبط با کیفیت زندگی در سطح ملی، تنها ۳۰ درصد از ۶۸۷۰ شرکت‌کننده به شاخص تولید ناخالص داخلی (GDP) اشاره کردند این در حالی است که ۷۹ درصد رضایت از زندگی را از عوامل مهم می‌دانستند (هون و همکاران، ۲۰۱۴).

اینکه چه چیزی زندگی خوب تلقی می‌شود به طور عمده در چارچوب دو سنت فلسفی قرار می‌گیرد: رویکرد لذت‌گرایی و رویکرد خوش‌روانی (دسی و رایان، ۲۰۰۸). لذت‌گرایی یک مکتب فکری است که به احساسات و تجربیات فرد تأکید دارد (کیز و آناس، ۲۰۰۷) و معمولاً با افزایش و به حداکثر رساندن لذت و کاهش و به حداقل رساندن درد تداعی می‌شود (رایان و دسی، ۲۰۰۱). با چنین رویکردی زندگی خوب زمانی است که فرد هیجانانگیز مثبت، شادی و موفقیت را تجربه کند. رویکرد خوش‌روانی به عنوان یک سنت فلسفی به این نکته اشاره دارد که شادی احساسی است که بر اثر شکوفایی استعدادهای فرد و بالفعل شدن آنها حاصل می‌شود

(دسی و رایان، ۲۰۰۸). در حالی که رویکرد لذت‌گرایی به این موضوع می‌پردازد که افراد چگونه احساساتشان را تجربه می‌کنند رویکرد خوش‌روانی به این موضوع می‌پردازد که افراد چگونه عمل می‌کنند و چه انتخاب‌هایی دارند و چه کارهایی انجام می‌دهند (کیز و آناس، ۲۰۰۹). بر اساس رویکرد خوش‌روانی، خوب بودن از نظر روانی بیش از آنکه شامل احساس شادی باشد رشد فرد و بخشش و زندگی در کنار ارزش‌ها را شامل می‌شود (ریف و سنگر، ۲۰۰۸).

اگرچه تحقیقاتی که ذکر شد روی یکی از دو رویکرد لذت‌گرایی یا خوش‌روانی تمرکز کرده‌اند اما اخیراً آنچه که رسمیت بیشتری دارد توجه به هر دو رویکرد است به این معنا که هم احساسات و هیجانانگیز و هم عملکرد مناسب از عوامل مهم در سلامت روان هستند (کیز و آناس، ۲۰۰۹). به این ترتیب تعاریف متأخر در مورد شکوفایی ترکیبی از این دو رویکرد را مد نظر قرار می‌دهد و تعریفی جامع و کل‌نگر در مورد شکوفایی ارائه می‌دهد. به عنوان مثال کیز (۲۰۰۲) شکوفایی را متشکل از سه بعد می‌داند: ۱. بهزیستی هیجانی (لذت‌گرایانه): وجود احساس مثبت در مورد فرد و زندگی‌اش ۲. بهزیستی اجتماعی: داشتن احساس رابطه و ارتباط با دیگران در قابل ارزش‌های جامعه ۳. بهزیستی روانشناختی (خوش‌روانی): عملکرد خوب فرد. سلیگمن (۲۰۱۱) پنج بعد را در مورد بهزیستی بهینه مطرح می‌کند: ۱. هیجانانگیز مثبت ۲. مشغولیت مثبت ۳. رابطه مثبت ۴. معنای مثبت ۵. دست‌آوردهای مثبت. نزدیک به همین تعاریف داینر (۲۰۱۰) شکوفایی را به عنوان یک سازه شامل روابط مثبت و پاداش دهنده، احساس شایستگی و اعتماد و باور به اینکه زندگی معنا دارد و هدفمند است تعریف کرده‌اند.

اگرچه که تعاریفی که ارائه شد با رویکردهای متفاوت ارائه شده‌اند اما آنچه که در میان آنها مشترک است و دیدگاه‌های متأخر در مورد شکوفایی به رسمیت می‌شناسند این است که بهزیستی چند بعدی و کل‌نگر است و از هر دو رویکرد لذت‌گرایی (به عنوان مثال هیجانانگیز مثبت و پایداری هیجانی) و خوش‌روانی (به عنوان مثال عزت نفس، رشد، معنا) عناصری را در بر دارد. از این رو در مدل سلیگمن برای شکوفایی، هم به معنای "احساس خوب" و هم به معنای "کارهای خوب" توجه شده است (هوپرت و سو، ۲۰۱۳). احساس خوب به نگاه لذت‌گرایانه نزدیک است و شامل هیجانانگیز و تجربیات افراد در مورد گذشته، شادی در حال و امید در آینده و توانایی کنار آمدن به هیجانانگیز شدید و تجربیات بعدی آن به طور سازنده و سالم

(سیکزنت میهالی، ۱۹۹۰). در حوزه‌ی سازمانی درگیری کاری به عنوان توانمندی، جذب شدن و وقف کردن خود تعریف شده است (اسچافلی، بیکر و سالانوا، ۲۰۰۶). درگیری دانش‌آموز شامل حوزه‌های روانشناختی، رفتاری، شناختی و تحصیلی است (اپلتون، کریستسون و فرلانگ، ۲۰۰۸). به نظر می‌رسد درگیر شدن شامل ابعاد هیجانی، شناختی و رفتاری است، اما مشخص نیست که این ابعاد چگونه در یک ابزار مختصر قابل اندازه‌گیری است (باتلر و کرن، ۲۰۱۶). ارتباطات مثبت: ارتباطات اجتماعی لازمه‌ی زندگی است. حمایت اجتماعی با افسردگی و بیماری‌های روانشناختی کمتر، سلامت روانشناختی بیشتر، ریسک مرگ و میر کمتر، رفتارهای سالمتر، و پیامدهای مثبت دیگر در ارتباط است (تیلور، ۲۰۱۱). و زیرشاخه‌های آن شامل علایق اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، حمایت‌های دریافت شده، حمایت‌های ادراک شده، رضایت از حمایت و دریافت حمایت از دیگران است (تاگا، ۲۰۰۶).

معنای مثبت: معنا به صورت داشتن هدف در زندگی، ارتباط با چیزهایی فراتر از خود، احساس ارزشمندی زندگی و داشتن مقصود در زندگی تعریف شده است و با سلامت روانشناختی، ریسک مرگ و میر کمتر و رضایت از زندگی بیشتر در ارتباط است (استیگر، ۲۰۱۲). دست آوردهای مثبت: عملکرد ممتاز همواره در جوامع غربی مورد توجه و تشخیص قرار گرفته است. با این وجود موفقیت عینی تحت تأثیر شرایط، فرصت‌ها و بلندپروازی‌های شخصی است. از نظر ذهنی، دستاورد شامل تلاش در راستا و رسیدن به هدف، توانمندی و کفایت تکمیل کردن وظایف است. و نظریه‌ی خود تعیین‌گری شایستگی را هسته‌ی نیازهای بنیادی انسان می‌داند (رایان و دسی، ۲۰۰۰). بر اساس این مدل تحقیقات زیادی انجام شده است که به کاربست آنها و تأثیرات آنها پرداخته شده است (باتلر و کرن، ۲۰۱۶). کرن (۲۰۱۴) نسخه‌ای از پرما را برای کاربرد در محیط کار ارائه نمود با این هدف که شکوفایی در محل کار را ارزیابی نماید. مشابه آنچه در مقیاس پرما آمده است، ۱۵ سؤال به هر کدام از پنج عامل شکوفایی مربوط می‌شود، ۸ سؤال اضافه‌تر برای اندازه‌گیری شادی (۱ سؤال)، هیجان منفی (۳ سؤال)، سلامت (۳ سؤال) و تنهایی (۱ سؤال)، باتلر و کرن (۲۰۱۶) نیز نسخه عمومی پرما را توسعه دادند. در کشور ژاپن واتانابه (۲۰۱۸) در ایتالیا جیان گراسو (۲۰۱۸) در جنوب

می‌شود. کارهای خوب به نگاه خوش روانی اشاره دارد و مهارت‌ها و دانش افراد برای مواجهه صحیح و سالم با فرصت‌ها و چالش‌ها را مد نظر قرار می‌دهد. انجام خوب کارها به معنای عملکرد مناسب در میان دنیای تجربیات انسان‌هاست و به همین صورت انجام رفتارهای اجتماعی و فرا اجتماعی که فرد و جامعه بزرگتر از آن سود می‌برند. استفاده از مفاهیم ساده‌ای مانند احساس خوب و کارهای خوب به این واسطه است که در مدرسه کوچکترین اعضا هم قدرت درک این مفاهیم را داشته باشند و بتوانند بر رسیدن به شکوفایی تلاش کنند (نوریش، ۲۰۱۳).

پژوهش‌های متعدد و فرا تحلیل‌ها نشان می‌دهد که بهزیستی با ریسک عوامل مرتبط با مرگ ارتباط معکوس دارد (داینر و چان، ۲۰۱۱؛ هاول، کرن، لیمبومیرسکی، ۲۰۰۷). و در عین حال در محیط‌های کاری داشتن رویکرد مثبت و تمرکز بر بهزیستی از عوامل مهم در افزایش بهره‌وری و حمایت رشد دهنده منابع انسانی است (شولت، وانیو؛ میلز، کوزکوسکی، ۲۰۱۳). همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که بالا بودن سطح هر کدام از مؤلفه‌های پرما ارتباط کاملاً معکوس با دارا بودن هیجانانگ منفی (گارلند، ۲۰۱۰) بالا بودن تاب آوری (توگاد و فردریکسون، ۲۰۰۴)، کاهش افسردگی (سلیگمن، آستین، پارک و پترسون، ۲۰۰۵)، افزایش رضایت از زندگی (کاشدان، میشر، بین و فرو، ۲۰۰۹) حفاظت از ابتلا به بیماری‌های جسمی (پرسمن و کوهن، ۲۰۰۵) و تجربه کردن سطوح پایین تری از استرس (کوهن و ویلز، ۱۹۸۵) دارد.

همانطور که ذکر شد سلیگمن (۲۰۱۱) مدل پرما را برای پرداختن به شکوفایی و کاربست روانشناسی مثبت نگر در پنج بعد معرفی نمود. هیجانانگ مثبت: هیجانانگ می‌تواند به عنوان یک توانمندی شامل ظرفیت (منفی تا مثبت) و فعالسازی ابعاد (کم تا زیاد) طبقه‌بندی شوند (کاسیویو، برنستن، نوریش و گلان، ۲۰۱۱). افراد می‌توانند هیجانانگ مثبت و منفی را به صورت همزمان تجربه کنند (واتسون و تلگن، ۱۹۸۵). مطالعات بسیاری از ارزش هیجانانگ مثبت در پیامدهای زندگی حمایت می‌کنند (هوپرت، ۲۰۰۹). مشغولیت مثبت: مطالعات در زمینه درگیر شدن در حوزه‌های نسبتاً مجزایی صورت گرفته‌اند. در روانشناسی مثبت، ابزارها بر روانی^۱ یا سطوح افراطی درگیر شدن روانی که شامل تمرکز شدید، جذب و توجه است، متمرکز شده‌اند

^۱. Flow

(۶، ۱۵، ۱۲۹) معنای مثبت (۱، ۹، ۱۷) دست‌آوردهای مثبت (۲، ۸، ۱۶) می‌باشد و شادی (۱ سؤال)، هیجان منفی (۳ سؤال)، سلامت (۳ سؤال) و تنهایی (۱ سؤال) نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

یافته‌ها

هدف این مطالعه بررسی روایی سازه و اعتبار آزمون بهزیستی بود. این آزمون دارای پنج خرده‌مقیاس سه‌آیتمی شامل هیجان مثبت^۱ (آیتم‌های ۱ تا ۳)، درگیری^۲ (آیتم‌های ۴ تا ۶)، روابط^۳ (آیتم‌های ۷ تا ۹)، معنا^۴ (آیتم‌های ۱۰ تا ۱۲) و دستاورد^۵ (آیتم‌های ۱۳ تا ۱۵) است (جدول ۱). بر همین اساس در ابتدا شاخص‌های توصیفی آیتم‌ها و ضریب تشخیص هر سؤال محاسبه شده است. ضریب تشخیص به دست آمده نشان می‌دهد آیتم‌ها دارای ضریب تشخیص مناسبی هستند و کمترین آنها ۰/۵۱ است.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد، ضریب تشخیص سؤالات شکوفایی

آیتم	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تشخیص	آیتم	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تشخیص
۱	۸/۰۵	۱/۵۵	۰/۷۲	۹	۸/۱۰	۱/۸۳	۰/۶۵
۲	۸/۲۲	۱/۵۱	۰/۷۸	۱۰	۸/۸۴	۱/۵۳	۰/۵۶
۳	۷/۹۸	۱/۶۹	۰/۷۶	۱۱	۸/۲۷	۱/۵۹	۰/۷۳
۴	۸/۰۹	۱/۷۶	۰/۶۹	۱۲	۸/۴۰	۱/۶۵	۰/۷۴
۵	۸/۶۲	۱/۵۶	۰/۷۴	۱۳	۷/۶۲	۱/۸۸	۰/۶۷
۶	۷/۶۶	۱/۹۶	۰/۵۴	۱۴	۷/۳۱	۱/۵۸	۰/۶۷
۷	۷/۷۴	۲/۰۱	۰/۵۱	۱۵	۸/۴۷	۱/۴۱	۰/۵۶
۸	۶/۷۲	۲/۱۸	۰/۵۱	-	-	-	-

پس از بررسی شاخص‌های توصیفی آیتم‌ها از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی ساختار عاملی مقیاس بهزیستی آزمون شد. شاخص‌های برازش مدل نشان دهنده برازش خوب مدل با داده‌هاست. مربع کای (χ^2) با مقدار ۲۳۹/۱۷ و درجه آزادی ۸۰، مربع کای نرم شده (۲/۹۸۹) $\chi^2/df=$ ، شاخص برازش مقایسه‌ها (CFI=۰/۹۸)، شاخص نیکویی برازش (GFI=۰/۹۵)، شاخص نرم شده نیکویی برازش (AGFI=۰/۹۶) و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA=۰/۰۶۵) همگی در سطح مطلوب هستند. بنابراین داده‌ها با مدل مفهومی برازش دارد (جدول ۲).

استرالیا، ایالات متحده آمریکا، انگلستان، لائوس و همکاران (۲۰۱۷) این پرسشنامه را اجرا و ویژگی‌های روان‌سنجی آن را گزارش نموده‌اند.

اگر چه در ایران پرسشنامه‌های شکوفایی ریف (خانجانی، شهیدی، فتح‌آبادی، مظاهری و شکری، ۱۳۹۳) و پرسشنامه شکوفایی مدل پرما (سلیمانی، دوستی قهفرخی، رضایی، بارانی، ۱۳۹۶)، به صورت عمومی و در میان دانشجویان مورد بررسی قرار گرفته است، اما پرسشنامه شکوفایی پرما در محل کار نه به صورت عمومی و نه در محل کار تا به حال مورد پژوهش قرار نگرفته است. نویسنده ویژگی‌های روان‌سنجی، این پرسشنامه را به عنوان پرسشنامه‌ای مهم در حوزه شکوفایی در محیط کار و مدرسه در این پژوهش بررسی نموده است. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شکوفایی پرما در میان معلمان و همچنین بررسی مطابقت ساختار عاملی این پرسشنامه در این گروه نمونه سؤال اصلی پژوهش حاضر می‌باشد.

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی است و جامعه آماری این پژوهش معلمان تهرانی هستند. روش نمونه‌گیری تصادفی و در میان معلمینی بوده است که امکان دسترسی به شبکه‌های اجتماعی را داشته‌اند. ۳۹۴ نفر (۱۶۱ مرد و ۲۳۳ زن) از معلمان مقاطع مختلف تحصیلی با مراجعه به لینک پژوهش، به پرسشنامه شکوفایی در مدرسه پاسخ داده‌اند. در فرم طراحی شده برای پاسخ‌گویی به پرسشنامه توضیحات لازم برای آشنایی با پرسشنامه‌ها و جلب رضایت افراد، ارائه شده بود. طبق دیدگاه کلاین (۲۰۰۵) در مطالعاتی که با هدف تحلیل عاملی ابزارهای سنجش انجام می‌شوند، بین حداقل ۵ تا حداکثر ۲۰ مشارکت‌کننده به ازای هر ماده آزمون لازم است انتخاب شوند. در این پژوهش به ازای هر ماده ۱۷ نفر انتخاب شده‌اند.

ابزار

در این پژوهش پرسشنامه پرما در محل کار (کرن، ۲۰۱۴) مورد استفاده قرار گرفت و از انگلیسی به فارسی ترجمه گردید و پس از باز ترجمه مجدد مورد ارزیابی مجدد از نظر مفهومی قرار گرفت. این پرسشنامه ۲۳ سؤال دارد که ۱۵ سؤال مربوط به ابعاد شکوفایی پرما از قبیل هیجان مثبت (۲۲، ۱۰، ۵)، مشغولیت مثبت (۲۱، ۱، ۳) روابط مثبت

4. Meaning

5. Accomplishment

1. Positive emotion

2. Engagement

3. Relationship

دیگر مؤلفه‌ها دارد اگر چه در کل همبستگی بین مؤلفه‌ها مشهود است (جدول ۳).

در جدول زیر مقادیر موجود در تقاطع هر سطر و ستون به ترتیب مقدار همبستگی بین مؤلفه‌ها، خطا و مقدار آماره t را نشان می‌دهد. هر گاه مقدار t از $\pm 1/96$ بزرگتر باشد بدین معنی است که این همبستگی معنادار است. نتایج به دست آمده معناداری را در همه مؤلفه‌ها نشان می‌دهد (جدول ۳). و در ادامه بارهای عاملی هر یک از آیت‌ها بر روی هر صفت مکنون نشان داده شده است (شکل ۱، الف).

نتایج به دست آمده از مقدار t که نشانگر معناداری بارعاملی به دست آمد است در شکل ۱ بخش ب نشان داده شده است که حاکی از معناداری بارهای عاملی برای همه آیت‌ها است.

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل مفهومی آزمون شکوفایی

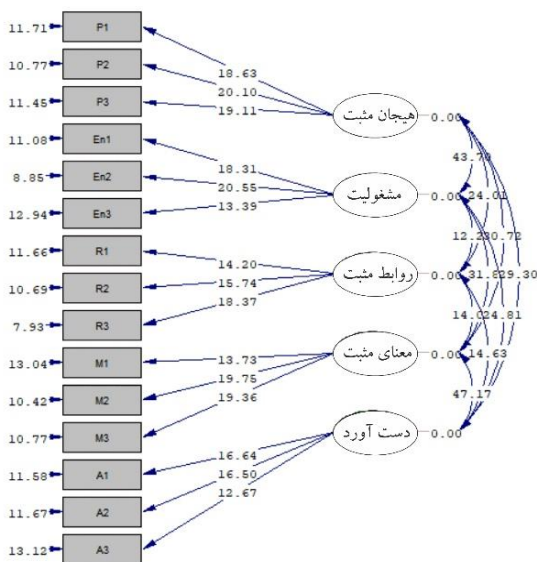
شاخص برازش مدل	مقدار بدست آمده	مقدار مناسب شاخص	وضعیت
مجذور کای	۲۳۹/۱۷		
درجه آزادی مدل	۸۰	+	مطلوب
مجذور کای تقسیم بر درجه آزادی	۲/۹۸۹	کمتر از ۳	مطلوب
GFI	۰/۹۵	$> 0/۹۵$	مطلوب
AGFI	۰/۹۶	$> 0/۹۰$	مطلوب
CFI	۰/۹۸	$> 0/۹۵$	مطلوب
RMSEA	۰/۰۶۵	$< 0/۱۰$	مطلوب

پس از بررسی شاخص‌های برازش مدل با داده‌ها ماتریس فای (همبستگی بین متغیرهای کای را نشان می‌دهد) ابتدا گزارش شده است. این ماتریس، همبستگی بین مؤلفه‌های آزمون بهزیستی را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه روابط همبستگی کمتری با

جدول ۳. ماتریس فای مدل تحلیل عاملی تأییدی مقیاس بهزیستی

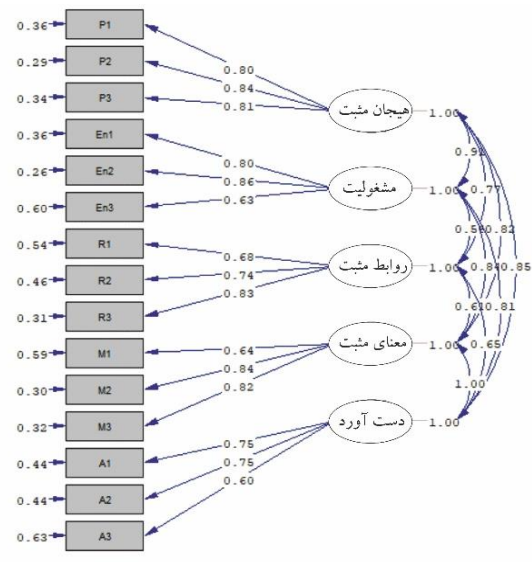
ردیف	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱	هیجان مثبت					
۲	درگیری	۰/۹۱ (۰/۰۲؛ ۰/۷۰؛ ۴۳/۷۰)				
۳	روابط	۰/۷۷ (۰/۰۳؛ ۰/۰۱؛ ۲۴/۰۱)	۰/۵۶ (۰/۰۵؛ ۰/۰۲۵؛ ۱۲/۲۵)			
۴	معنا	۰/۸۲ (۰/۰۳؛ ۰/۰۷۲؛ ۳۰/۷۲)	۰/۸۴ (۰/۰۳؛ ۰/۰۸۱؛ ۳۱/۸۱)	۰/۶۱ (۰/۰۴؛ ۰/۱۴؛ ۱۴/۰۰)		
۵	دست‌آورد	۰/۸۵ (۰/۰۳؛ ۰/۲۹؛ ۲۹/۳۰)	۰/۸۱ (۰/۰۳؛ ۰/۲۴؛ ۲۴/۸۱)	۰/۶۵ (۰/۰۴؛ ۰/۱۴؛ ۱۴/۶۳)	۱/۰۰ (۰/۰۲؛ ۰/۰۰؛ ۴۷/۱۰)	

نکته: اعداد درون هر خانه در جدول بالا به ترتیب، بارعاملی، مقدار خطا و آماره t برای بررسی معناداری بارعاملی است

Chi-Square=239.17, df=80, P-value=0.001, RMSEA=0.065

ب: مقدار t

Chi-Square=239.17, df=80, P-value=0.001, RMSEA=0.065

الف: بارهای عاملی

شکل ۱. مدل مفهومی ساختار عاملی تأییدی بهزیستی روانشناختی

مؤلفه	آیتم	α	$\Delta\alpha$	مؤلفه	آیتم	α	$\Delta\alpha$
هیجان مثبت	۱	۰/۷۹۳	۰/۰۶۴-	روابط	۹	۰/۷۱۶	۰/۰۷۹-
	۲	۰/۷۷۴	۰/۰۸۲-		۱۰	۰/۸۲۰	۰/۰۱۲
	۳	۰/۸۳۲	۰/۰۲۴-	معنا	۱۱	۰/۷۰۰	۰/۱۰۸-
درگیری	۴	۰/۶۸۴	۰/۱۰۷-		۱۲	۰/۶۷۵	۰/۱۳۳-
	۵	۰/۶۵۳	۰/۱۳۸-		۱۳	۰/۶۴۰	۰/۰۹۲-
	۶	۰/۸۱۹	۰/۰۲۸	دستاورد	۱۴	۰/۵۵۱	۰/۱۸۱-
روابط	۷	۰/۷۵۱	۰/۰۴۵-		۱۵	۰/۷۲۶	۰/۰۰۶-
	۸	۰/۶۹۴	۰/۱۰۱-		-	-	-

نکته: α : مقدار آلفای کرونباخ، $\Delta\alpha$: تغییرات آلفا با حذف سؤال

با ۰/۸۶، ۰/۷۹، ۰/۷۹، ۰/۸۱، ۰/۷۳ و ۰/۹۲ است. همچنین مقادیر به دست آمده از شیوه گاتمن نیز با مقادیر آلفا تفاوتی ندارد.

آیتم	SMC	α	$\Delta\alpha$	آیتم	SMC	α	$\Delta\alpha$
۱	۰/۶۲	۰/۹۱۸	۰/۰۰۷-	۹	۰/۵۷	۰/۹۲۰	۰/۰۰۵-
۲	۰/۶۷	۰/۹۱۷	۰/۰۰۸-	۱۰	۰/۴۴	۰/۹۲۳	۰/۰۰۲-
۳	۰/۶۷	۰/۹۱۷	۰/۰۰۸-	۱۱	۰/۶۴	۰/۹۱۸	۰/۰۰۷-
۴	۰/۶۰	۰/۹۱۹	۰/۰۰۶-	۱۲	۰/۶۳	۰/۹۱۸	۰/۰۰۸-
۵	۰/۶۵	۰/۹۱۸	۰/۰۰۷-	۱۳	۰/۵۵	۰/۹۲۰	۰/۰۰۶-
۶	۰/۴۴	۰/۹۲۴	۰/۰۰۱-	۱۴	۰/۵۳	۰/۹۲۰	۰/۰۰۶-
۷	۰/۴۲	۰/۹۲۵	۰/۰۰۰	۱۵	۰/۳۷	۰/۹۲۳	۰/۰۰۲-
۸	۰/۴۷	۰/۹۲۶	۰/۰۰۱	-	-	-	-

نکته: SMC: ضریب همبستگی چندگانه، α : مقدار آلفای کرونباخ، $\Delta\alpha$: تغییرات آلفا با حذف سؤال

آماره	هیجان مثبت	درگیری	روابط	معنا	دستاورد	بهزیستی
آلفای کرونباخ	۰/۸۶	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۸۱	۰/۷۳	۰/۹۲
λ_2	۰/۸۶	۰/۷۹	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۷۴	۰/۹۳
λ_3	۰/۸۶	۰/۷۹	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۷۳	۰/۹۳
λ_5	۰/۸۴	۰/۷۸	۰/۸۰	۰/۸۲	۰/۷۵	۰/۹۰
λ_6	۰/۸۰	۰/۷۳	۰/۷۳	۰/۷۵	۰/۶۶	۰/۹۴

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف آزمون ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه‌ی فارسی پرسشنامه شکوفایی معلمان در مدرسه انجام شد. آزمون روایی عاملی پرسشنامه با استفاده از فن تحلیل عاملی تأییدی همسو با یافته

پس از بررسی روایی عاملی، اعتبار آزمون بررسی شد (جدول ۴). در ابتدا اهمیت هر آیتم بررسی شد، به این صورت که مقدار آلفا و تغییرات آن با حذف هر آیتم محاسبه شد. نتایج به دست آمده نشان داد که در درگیری (آیتم ۶) با حذف حدود ۳ درصد تنها به مقدار آلفا اضافه می‌کند و آیتم دهم (معنا) حدود ۱ درصد اضافه می‌کند. از نظر میزان ارزش تغییرات چندانی نیستند این مقادیر بنابراین همه آیتم‌ها در هر مؤلفه دارای اهمیت تشخیص داده می‌شوند. بعلاوه در دیگر مؤلفه‌ها با حذف هر آیتم به مقدار قابل توجهی کاهش می‌یابد. لازم به ذکر است که برای هر مؤلفه در این بخش به صورت جداگانه این مقدار محاسبه شد.

بعلاوه مقدار اهمیت هر آیتم در کل مقیاس بدون در نظر گرفتن مؤلفه‌ها محاسبه شد. در محاسبات کل مقیاس نیز اگر چه سهم کاهش کم است اما همه آیتم‌ها در کل مقیاس دارای اهمیت تشخیص داده شدند. بعلاوه با استفاده از تکنیک رگرسیون، سهم هر سؤال در پیش بینی نمره کل مقیاس محاسبه شد. هر چه این مقدار بالا باشد بدین معنی است که سهم قابل توجهی در سنجش سازه مورد اندازه‌گیری دارد. نتایج به دست آمده از ضریب همبستگی چندگانه در جدول ۶ محاسبه شده است که نشان می‌دهد سهم آیتم‌ها در پیش‌بینی نمره کل زیاد است و آیتم ۱۵ سهم کمتری از بقیه دارد.

پس از محاسبه اهمیت آیتم‌ها و سهم هر کدام از آنها در پیش بینی نمره کل، اعتبار آزمون از دو شیوه همسانی درونی آلفای کرونباخ و لامبدای گاتمن (۲، ۳، ۵ و ۶) محاسبه شد. نتایج به دست آمده از اعتبار آزمون در جدول ۷ گزارش شده است. نتایج به دست آمده از آلفای کرونباخ نشان می‌دهد به ترتیب در مؤلفه‌های هیجان مثبت، درگیری، روابط، معنا، دستاورد و نمره کل آزمون اعتبار برابر

مطلوبی است که هر جامعه، سازمان یا دولتی می‌تواند از حمایت و ارتقای آن میان شهروندانش منفعت ببرد (هون و همکاران، ۲۰۱۴). ثبات مقیاس‌های موفقیت روز به روز بیشتر می‌شود و مطالعات بین‌المللی نشان می‌دهد که موفقیت با پیامدهای سلامت فردی و عمومی در ارتباط است (کیس، ۲۰۱۰). در نتیجه تقاضا برای انتشار و جمع‌آوری مقیاس‌های ذهنی به‌زیستی و انجام مطالعات شیوع‌شناسی بر موضوع موفقیت، رو به افزایش خواهد بود (هون و همکاران، ۲۰۱۴). سنجش درستی نسخه‌ی فارسی پرسشنامه‌ی شکوفایی در پژوهش حاضر، به صورت آنلاین و در جمعیت معلمان مناطق ۱-۳ تهران (عمدتاً مدارس غیردولتی) انجام شده است. بنابراین تعمیم یافته‌ها و کاربرد ابزار در جمعیت‌های دیگر باید با احتیاط انجام شود. پیشنهاد می‌شود سنجش درستی ابزار در جمعیت‌های دیگر با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متفاوت صورت پذیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود مطالعات بعدی ارزیابی نماید که تا چه اندازه این پرسشنامه می‌تواند عملکرد شغلی و بارآوری را در معلمان پیش‌بینی نماید.

منابع

خانجانی، مهدی؛ شهیدی، شهریار؛ فتح‌آبادی، جلیل؛ مظاهری، محمد علی؛ شگری، امید (۱۳۹۳). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه (۱۸ سوالی) مقیاس به‌زیستی روانشناختی ریف در دانشجویان دختر و پسر. *مجله اندیشه و رفتار روانشناسی بالینی*، ۳۶(۳۲)، ۲۷-۳۶.

سلیمانی، سمیرا، دوستی قهفرخی، فرشته، رضایی، علی محمد، بارانی، محمد (۱۳۹۶). ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه شکوفایی در دانشجویان ایرانی. *فصلنامه اندازه‌گیری‌های تربیتی*، ۷(۲۷)، ۱۰۲-۱۰۳.

۸۳

- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health. How people manage stress and stay well*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., & Furlong, M. J. (2008). Student engagement with school: Critical conceptual and methodological issues of the construct. *Psychology in the Schools*, 45(5), 379-386.
- Butler, J., & Kern, M. L. (2016). The PERMA-Profilier: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, 6(3), 1-48.
- Cacioppo, J. T., Berntson, G. G., Norris, C. J., & Gollan, J. K. (2011). The evaluative space model. In P. Van Lange, A. Kruglanski & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 1). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Czikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.

های کازوشیرو و همکاران (۲۰۱۸) و لازیلو و همکاران (۲۰۱۷)، از ساختار پنج‌عاملی پرسشنامه مبتنی بر ابعاد هیجان مثبت، مشغولیت مثبت، روابط مثبت، معنای مثبت و دست‌آوردهای مثبت به صورت تجربی حمایت کرد. شکوفایی در محل کار، نه تنها با پیامدهای سلامتی بلکه با عوامل روانشناختی در محیط کار و عملکرد شغلی در ارتباط است. در حقیقت، عوامل پرسشنامه‌ی شکوفایی، بیشتر از رضایت از زندگی با رضایت شغلی ارتباط دارد (کازوشیرو و همکاران، ۲۰۱۸) و این مقیاس می‌تواند برای ارزیابی شکوفایی در محل کار معلمان ایرانی کاربرد داشته باشد. یافته‌های این مطالعه نیز روایی عاملی و اعتبار پرسشنامه شکوفایی را در میان معلمان ایرانی مناسب ارزیابی نمود. سلیگمن (۲۰۱۱) نشان داد که این ۵ حوزه به صورت جداگانه تعریف و اندازه‌گیری می‌شوند، اما سازه‌های همبسته‌ای هستند. در این مطالعه نیز، اعتبار درونی در هر ۵ حوزه نشان داده شد و مدل کلی پرسشنامه در میان معلمان ایرانی تأیید شد.

تشابه ساختار عاملی پرسشنامه شکوفایی پرما در گروه معلمان ایرانی با نسخه انگلیسی و ژاپنی و سایر زبان‌های دیگر این پرسشنامه، ضمن تأکید بر قابلیت کاربرد پذیری منطق نظری زیربنایی سازه شکوفایی در گروه‌های نمونه مختلف، نشان می‌دهد که ساختار زیربنایی اصلی و ساز و کارهای علی نظری تبیین‌کننده شکوفایی برای افراد مختلف در فرهنگ‌های گوناگون یکسان است.

باتلر و کرن (۲۰۱۶) پیشنهاد می‌کنند که با توجه به اینکه پرسشنامه به‌زیستی پرما به‌زیستی را در حوزه‌های چندگانه ارزیابی می‌کند در نتایج فردی و گروهی، به جای اتکا بر یک نمره‌ی به‌زیستی، ساختار چندبعدی این مقیاس باید مورد توجه قرار بگیرد. یک نمره در نظر می‌گیرد که این مقیاس تک بعدی است، در حالیکه این مقیاس طراحی شده است تا چندبعد را مورد سنجش قرار دهد. بعلاوه، در حالیکه تک نمره‌ی به‌زیستی یک شاخص کلی از به‌زیستی را فراهم می‌آورد، تفاوت معنادار نمرات در حوزه‌ها مورد توجه قرار نمی‌گیرد. برای مثال، اگر یک شخص به طور خاص در عامل روابط نمره‌ی پایین به دست آورد، مداخلات باید راهبردهایی را برای ایجاد ارتباطات اجتماعی هدف قرار دهند (کرن و همکاران، ۲۰۱۵).

همچنین لازم به ذکر است که اندازه‌گیری رشد و پیشرفت انسان حوزه‌ی با اهمیتی است و مقیاس‌های عینی اگرچه مفیدی هستند، اما این مقیاس‌ها تنها بینش کمی نسبت به موفقیت به ما می‌دهند. حجم قابل توجهی از مطالعات تجربی نشان می‌دهند که موفقیت، موفقیت

- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-66.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryff, C. D. (2014). Psychological well-being revisited: advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychother Psychosom*, 83(1), 10-28.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-39
- Schaufeli, W. B., Bakker, A. B., & Salanova, M. (2006). The measurement of work engagement with a short questionnaire: A cross-national study. *Educational and Psychological Measurement*, 66(4), 701-716.
- Schulte, P., Vainio, H. (2010). Well-being at work-overview and perspective. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 36(5), 422-429.
- Seligman, M. (2011). *Flourish*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Steger, M. F. (2012). Experiencing meaning in life: Optimal functioning at the nexus of spirituality, psychopathology, and wellbeing. In P. T. P. Wong (Ed.), *The human quest for meaning* (2nd ed., pp. 165-184). New York, NY: Routledge.
- Stephoe, A., Deaton, A., Stone, A. A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *Lancet*, 385(9968), 640-648.
- Taga, K. A. (2006). *The measurement and health outcomes of social support*. (Doctoral dissertation). Proquest (ID # 1273110621).
- Taylor, S. E. (2011). Social support: A review. In H. S. Friedman (Ed.), *The Oxford handbook of health psychology* (pp. 189-214). New York, NY: Oxford University Press.
- Watson, D., & Tellegen, A. (1985). Toward a consensual structure of mood. *Psychological Bulletin*, 98(2), 219-235.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 1-11.
- Damon, W., Menon, J., & Cotton Bronk, K. (2003). The development of purpose during adolescence. *Applied Developmental Science*, 7(3), 119-128.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D.-Y., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive.
- Diener E, Chan, M. Y. (2011). Happy people live longer: subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied Psychology: Health and Well-Being*. 3(1), 1-43.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Hone, L. C., Jarden, A., Schofield, G. M., & Duncan, S. (2014). Measuring flourishing: The impact of operational definitions on the prevalence of high levels of wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 4(1), 62-90.
- Howell, R. T., Kern, M. L., Lyubomirsky, S. (2007). Health benefits: metaanalytically determining the impact of wellbeing on objective health outcomes. *Health Psychology Review*, 1(1), 83-136.
- Huppert, F. A., & So, T. C. (2013). Flourishing across Europe: Application of a new conceptual framework for defining well-being. *Social Indicators Research*, 110(3), 837-861
- Huppert, F. A. (2009). Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences. *Applied Psychology: Health and Well-being*, 1(2), 137-164.
- Kern ML. The Workplace PERMA Profiler. [Online]. 2014 Available from: URL: http://www.peggykern.org/uploads/5/6/6/7/56678211/workplace_perma_profiler_102014.pdf
- Keyes, C., & Annas, J. (2009). Feeling good and functioning well: Distinctive concepts in ancient philosophy and contemporary science. *Journal of Positive Psychology*, 4(3), 197-201
- Keyes, C. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43(2) 207-222. <http://dx.doi.org/10.2307/3090197>
- Norrish, J. (2015). *Positive education: The Geelong Grammar School journey*. Oxford, England: Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198702580.001.0001>
- Michaelson, J., Abdallah, S., Steuer, N., Thompson, S., & Marks, N. (2009). *National Accounts of Wellbeing: bringing real wealth onto the balance sheet*. London: New Economics Foundation. <http://www.nationalaccountsofwellbeing.org/learn/download-report.html>
- Mills, M. J., Fleck, C. R., Kozikowski, A. (2013). Positive psychology at work: a conceptual review, state-of-practice assessment, and a look ahead. *Journal of Positive Psychology*, 8, 153-164.